

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.Sc)

گرایش: مردم شناسی

عنوان:

تحلیل مردم شناختی "انار" و آئین های آن در فرهنگ مردم ایران

حوزه جغرافیایی استان های اصفهان و گیلان

بخش بادرود و روستای انبوه

استاد راهنما:

دکتر اصغر عسکری خانقاه

استاد مشاور:

دکتر فریبا میر اسکندری

پژوهشگر:

غزاله بابازاده چنارانی

الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لولا
هدى الله لنا
والحمد لله رب العالمين

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.Sc)

گرایش: مردم شناسی

عنوان:

تحلیل مردم شناختی " انار " و آئین های آن در فرهنگ مردم ایران

حوزه جغرافیایی استان های اصفهان و گیلان

بخش بادرود و روستای انبوه

استاد راهنما:

دکتر اصغر عسکری خانقاه

استاد مشاور:

دکتر فریبا میر اسکندری

پژوهشگر:

غزاله بابازاده چنارانی

تقدیم بہ

مہر و ماہ آسمان زندگی ام؛

مادر و پدر بی نظیرم۔

حمد و سپاس تخت مخصوص خداوندی است که با اعطای قدرت تفکر و تعقل میان من و سایر جانوران تمیز و تفکیک قایل

شد و این تمایز خمیرمایه ای شد برای کسب علم و دانش اندوزی؛

سپاس خاص از استاد بزرگوار و ارجمندم جناب آقای دکتر اصغر عسکری خانقاه، که با تمام کاستی های موجود در کارم، قبول

زحمت فرموده و مرا در به انجام رساندن پژوهش حاضر، بنمون شدند؛

مشکر از سرکار خانم دکتر فریبا میراسکندری، مشاور دل سوز و راهنمای معقول من در راه انجام این پژوهش؛

مشکر از سرکار خانم دکتر مرضیه مشتاقی و جناب آقای یوسف تفضلی زاده که به حق با حمایت های همه جانبه و بی دریغ خود

راه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد را برایم سهل نمودند؛

مشکر از جناب آقای احمد صفری وسطی کلاء، که اگر نبود حمایت های برادرانه ایشان، پژوهش حاضر به سرمنزل مقصود

نمی رسید؛

و ختم می کنم به شکر و ویژه از اهل بیت خونگرم روستای انبه و شهروندان باذوق شهر بادود که با صبوری پاسخگوی

پرسش های من بودند.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب غزاله بابازاده چنارانی دانش‌آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی

۸۸۰۸۳۶۸۱۵۰۰ در رشته مردم‌شناسی که در تاریخ _____ از پایان نامه خود تحت عنوان: _____ با کسب

نمره _____ و درجه _____ دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای

علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های

موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و

موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ...

از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی

مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام

هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی دانشجو:

تاریخ و امضا:

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۱/۰۴/۱۸

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم غزاله بابازاده چنارانی از پایان نامه خود دفاع نموده و با

نمره ۱۸ به حروف هجده تمام و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد:	کد شناسی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۵۱۰۹۰۲۰۱۶
عنوان پایان نامه: تحلیل مردم شناختی "انار" و آئین‌های آن در فرهنگ مردم ایران حوزه جغرافیایی استان‌های اصفهان و گیلان (بخش بادرود و روستای انبوه)		
نام و نام خانوادگی دانشجو: غزاله بابازاده چنارانی	شماره دانشجویی: ۸۸۰۸۳۶۸۱۵۰۰	رشته تحصیلی: مردم شناسی
تاریخ شروع پایان نامه:	تاریخ اتمام پایان نامه:	
استاد راهنما: دکتر اصغر عسکری خانقاه استاد مشاور: دکتر فریبا میراسکندری		
آدرس منزل: خیابان آزادی، بلوار استادمعین، کوچه شهید افشاری، پلاک ۲		
چکیده پایان نامه شامل خلاصه، اهداف، روش اجرا و نتایج به دست آمده: ذهن پرسشگر انسان همیشه به دنبال یافتن پاسخی برای سوالات خویش است. دلیل قرار گرفتن ظرفی پر از انار خوش رنگ و لعاب به عنوان یکی از ارکان اصلی سفره جشن یلدا در جای جای ایران زمین، انگیزه اصلی پژوهش حاضر است. هدف اصلی این پژوهش، آشنایی با آداب و رسوم، باورها و اعتقادات جوامع مورد مطالعه از منظر مردم‌شناسی است. پژوهشگر در این پژوهش با هدف شناسایی ارقام عمده انار و آیین‌های مرتبط با آن در حوزه‌های جغرافیایی گیلان (روستای انبوه) و اصفهان (شهر بادرود) به مطالعه پشته‌های فرهنگی، ملی و مذهبی میوه انار در حوزه‌های مذکور پرداخته است. روش تحقیق در این پژوهش مردم‌شناسی ژرفانگر توأم با مشاهدات مستقیم مشارکتی پژوهشگر در میدان تحقیق، مصاحبه با افراد مطلع و ضبط صدا و تصویر ایشان و چهارچوب نظری آن مشتمل بر کارکردگرایی، محیط‌شناسی، انسان‌شناسی تفسیری و نمادین بوده است. جامعه مورد مطالعه روستای انبوه با ۲۲۰ خانوار و در مزارع شهر بادرود مجموعاً ۵۰۰۰ خانوار بوده است. حفظ، ثبت و ضبط آیین‌ها و سنن مرتبط با این محصول باغی شالوده اصلی تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهد. واژگان کلیدی: انار، درخت، آیین، گلنار، بادرود، انبوه.		

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه: مناسب است مناسب نیست تاریخ و امضاء
استاد راهنما

چکیده

ذهن پرسشگر انسان همیشه به دنبال یافتن پاسخی برای سوالات خویش است. دلیل قرار گرفتن ظرفی پر از انار خوش رنگ و لعاب به عنوان یکی از ارکان اصلی سفره جشن یلدا در جای جای ایران زمین، انگیزه اصلی پژوهش حاضر است. هدف اصلی این پژوهش، آشنایی با آداب و رسوم، باورها و اعتقادات جوامع مورد مطالعه از منظر مردم‌شناسی است.

پژوهشگر در این پژوهش با هدف شناسایی ارقام عمده انار و آیین‌های مرتبط با آن در حوزه‌های جغرافیایی گیلان (روستای انبوه) و اصفهان (شهر بادرود) به مطالعه پشته‌های فرهنگی، ملی و مذهبی میوه انار در حوزه‌های مذکور پرداخته است.

روش تحقیق در این پژوهش مردم‌شناسی ژرفانگر توأم با مشاهدات مستقیم مشارکتی پژوهشگر در میدان تحقیق، مصاحبه با افراد مطلع و ضبط صدا و تصویر ایشان و چهارچوب نظری آن مشتمل بر کارکردگرایی، محیط‌شناسی، انسان‌شناسی تفسیری و نمادین بوده است.

جامعه مورد مطالعه روستای انبوه با ۲۲۰ خانوار و در شهر بادرود مجموعاً ۵۰۰۰ خانوار بوده است. حفظ، ثبت و ضبط آیین‌ها و سنن مرتبط با این محصول باغی شالوده اصلی تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهد.

واژگان کلیدی: انار، درخت، آیین، گلنار، بادرود، انبوه.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول، کلیات تحقیق
۱	مقدمه
۶	۱-۱. بیان مسئله
۶	۲-۱. انگیزه انتخاب موضوع تحقیق
۷	۴-۱. اهمیت موضوع تحقیق
۸	۴-۱. هدف تحقیق
۹	۵-۱. روش تحقیق
۹	۶-۱. سوالات تحقیق
۱۰	۷-۱. ابزار و مصالح تحقیق
۱۰	۸-۱. محدودیت ها و مشکلات تحقیق
۱۱	۹-۱. تعریف مفاهیم
۱۲	۱۰-۱. پیشینه تحقیق
۱۵	فصل دوم، ادبیات تحقیق
۱۶	۱-۲. مطالعات نظری
۱۶	۱-۱-۲. حوزه جغرافیایی استان گیلان
۱۶	۱-۱-۱-۲. موقعیت جغرافیایی استان گیلان
۱۸	۲-۱-۱-۲. تاریخ و فرهنگ استان گیلان
۲۲	۲-۱-۲. شهرستان رودبار
۲۲	۱-۲-۱-۲. موقعیت جغرافیایی شهرستان رودبار
۲۳	۲-۲-۱-۲. تقسیمات جغرافیایی شهرستان رودبار
۲۳	۳-۲-۱-۲. جمعیت شهرستان رودبار
۲۵	۳-۱-۲. روستای انبوه
۲۵	۱-۳-۱-۲. موقعیت جغرافیایی روستای انبوه
۲۶	۲-۳-۱-۲. آب و هوا و ساختار معیشتی روستای انبوه

۲۷	..... زمان، نوع و عوامل گردآوری محصولات	۳-۳-۱-۲
۳۱	..... پوشاک	۴-۳-۱-۲
۳۶	..... ازدواج در روستای انبوه	۵-۳-۱-۲
۳۸	..... رسم انار پرانی	۶-۳-۱-۲
۳۹	..... مراسم شیرِ جمعه	۷-۳-۱-۲
۴۱	..... شیلان کِشی (عزاداری)	۸-۳-۱-۲
۴۲	..... غَلَمِ واچینی	۹-۳-۱-۲
۴۴	..... طوایف روستای انبوه	۱۰-۳-۱-۲
۴۵	..... مفاهیم و اصطلاحات رایج در منطقه	۱۱-۳-۱-۲
۴۸	..... حوزه جغرافیایی استان اصفهان	۴-۱-۲
۴۸	..... موقعیت جغرافیایی استان اصفهان	۱-۴-۱-۲
۴۹	..... آب و هوای استان اصفهان	۲-۴-۱-۲
۴۹	..... تاریخ و فرهنگ استان اصفهان	۳-۴-۱-۲
۵۳	..... شهرستان نطنز	۵-۱-۲
۵۴	..... موقعیت جغرافیایی شهرستان نطنز	۱-۵-۱-۲
۵۵	..... جمعیت شهرستان نطنز	۲-۵-۱-۲
۵۵	..... تاریخ و فرهنگ شهرستان نطنز	۳-۵-۱-۲
۵۹	..... شهر بادرود	۶-۱-۲
۵۹	..... موقعیت جغرافیایی شهر بادرود	۱-۶-۱-۲
۶۰	..... شرایط آب و هوایی شهر بادرود	۲-۶-۱-۲
۶۱	..... جمعیت شهر بادرود	۳-۶-۱-۲
۶۱	..... گویش شهر بادرود	۴-۶-۱-۲
۶۱	..... پیشینه و محصولات ساکنین شهر بادرود	۵-۶-۱-۲
۶۶	..... چارچوب نظری تحقیق	۲-۲
۶۶	..... نظریه کارکردگرایی (Functionnalism)	۱-۲-۲
۶۸	..... انسان شناسی نمادین و تفسیری (Symbolic & Interpretive Anthropology)	۲-۲-۲
۷۱	..... نظریه محیط‌شناسی فرهنگی (Cultural ecology)	۳-۲-۲
۷۳	..... فصل سوم، روش شناسی تحقیق	
۷۳	..... روش تحقیق	۱-۳
۷۳	..... جامعه آماری	۲-۳

۷۴	.....	۳-۳	ابزار جمع آوری اطلاعات
۷۵	.....	۴-۳	روش تجزیه و تحلیل داده ها
۷۶	.....		فصل چهارم، تحلیل مردم‌شناختی انار
۷۶	.....	۱-۴	گیاه‌شناسی انار
۷۹	.....	۲-۴	واژه‌شناسی انار
۸۰	.....	۳-۴	تاریخچه انار
۸۲	.....	۴-۴	ارقام معروف انار در ایران
۹۶	.....	۵-۴	نقش اقتصادی انار
۹۹	.....	۶-۴	نقش فرهنگی انار
۹۹	.....	۱-۶-۴	انار در آیین‌ها
۱۰۰	.....	۱-۱-۶-۴	نوروز و هفت سین
۱۰۱	.....	۲-۱-۶-۴	جشن یلدا یا شب چله
۱۰۴	.....	۳-۱-۶-۴	انار در مراسم گذار زرتشتیان
۱۰۷	.....	۴-۱-۶-۴	انار در ادبیات
۱۱۰	.....	۵-۱-۶-۴	انار در ادیان
۱۱۲	.....	۶-۱-۶-۴	انار در باورهای عامیانه مردم ایران
۱۱۳	.....	۷-۱-۶-۴	انار در اساطیر
۱۱۷	.....	۷-۴	نشانه‌شناسی انار
۱۱۹	.....	۸-۴	نقش درمانی انار (در طب نوین و سنتی)
۱۲۲	.....	۹-۴	نقش انار در هنر
۱۲۲	.....	۱-۹-۴	انار در رنگرزی و قالببافی ایران
۱۲۶	.....	۲-۹-۴	ساختن و نواختن سوتک اناری در کرمان
۱۲۹	.....	۱۰-۴	انار در ایران باستان
۱۳۴	.....	۱۱-۴	انار در آیات و روایات
۱۳۵	.....		فصل پنجم، جمع بندی و نتیجه‌گیری
۱۴۴	.....		فهرست منابع
۱۴۸	.....		فهرست مصاحبه شونده‌گان
۱۵۰	.....		چکیده انگلیسی و واژگان کلیدی

فهرست عکس‌ها

صفحه	عنوان
۲۵	۱-۲ دورنمای روستای انبوه، مجتبی محمدی، ایرنا، آرشیو روزنامه ایران
۲۶	۲-۲ انارهای چیده و آماده صندوق زدن در انارستان انبوه، عزیزپور، پاییز ۱۳۹۰
۲۷	۳-۲ مصاحبه با آقایان عزیز کیانی (سمت راست) و حسین میرزایی (نفر میانی)، تهران، صفری، زمستان ۱۳۹۰
۲۹	۴-۲ انارچین، انارستان روستای انبوه، رضا کریم نژاد، مهرماه ۱۳۸۹
۳۰	۵-۲ انارستان انبوه، دان کردن انارها و آماده سازی برای تهیه رب انار، کریم نژاد، مهر ماه ۱۳۹۰
۳۱	۶-۲ منزل آقای رضا کریم نژاد و پذیرایی با انار انبوه، تهران، بابازاده، ۱۳۹۰
۳۲	۷-۲ اجزاء لباس زن گیلان، انارستان روستای انبوه، ناصری، پاییز ۱۳۸۹
۳۲	۸-۲ تاک یا سربند زنان متأهل، انارستان روستای انبوه، طالبی، پاییز ۱۳۸۷
۳۳	۹-۲ دان کردن انار توسط زنان روستای انبوه در انار چین، انارستان انبوه، عرفان دادخواه، پاییز ۱۳۸۹
۳۵	۱۰-۲ لباس زنان روستای انبوه، زمان چیدن انار در انارستان، طالبی، پاییز ۱۳۹۰
۳۶	۱۱-۲ حضور مردم روستا در مسیر حرکت داماد، مجتبی محمدی، پاییز ۱۳۸۹
۳۷	۱۲-۲ عروسی در انبوه، زنان در حال بردن طبق هدایا به خانه عروس، یعقوبی، ۱۳۸۹
۳۹	۱۳-۲ بقعه امامزاده ابوالحسن و زائر سالمند اهل انبوه، کریم نژاد، تابستان ۱۳۹۰
۴۱	۱۴-۲ نهار روز شیلان کشی، بقعه امامزاده ابوالحسن واقع در بیلاق روستای انبوه، کریم نژاد، مرداد ماه ۱۳۹۰
۴۲	۱۵-۲ انتقال علم به مسجد برای بازکردن پارچه‌های آن، بیلاق روستای انبوه، کریم نژاد، مرداد ماه ۱۳۹۰
۴۵	۱۶-۲ دورنمای روستای انبوه (بالامحل و پایین محل)، طالبی، آخرین جمعه مهرماه ۱۳۹۰
۴۶	۱۷-۲ پل تاریخی گُری (پل دوره صفویه) بنا شده بر روی شاهرود، کیانی، ۱۳۸۰
۶۰	۱۸-۲ میدان امام خمینی، ورودی شهر بادرود، بابازاده، مهر ماه ۱۳۹۰
۶۲	۱۹-۲ دفتر رئیس جهاد کشاورزی بخش بادرود، سلیمی، مهر ماه ۱۳۹۰
۶۳	۲۰-۲ کارگاه بسته‌بندی میوه‌های صادراتی حاج حسن کربلایی، بادرود، بابازاده، مهر ماه ۱۳۹۰
۶۴	۲۱-۲ مصاحبه با آقای حسین نقدی بادی در باغ ایشان، بادرود، سلیمی، مهر ماه ۱۳۹۰
۶۵	۲۲-۲ انار نادری بادرود، محصول باغ آقای محمود نقدی بادی، بادرود، بابازاده، مهر ماه ۱۳۹۰
۷۷	۱-۴ گل‌های شکفته و نابارور انار، بابازاده، تهران بهار، ۱۳۹۱
۸۷	۲-۴ انار ساوه، بابازاده، زمستان ۱۳۸۹
۸۹	۳-۴ انار نادری، بادرود، بابازاده، بادرود، مهرماه ۱۳۹۱
۱۰۵	۴-۴ سفره گواه گیران، افشین زعیم، یزد ۱۳۹۰
۱۲۵	۵-۴ طرح گل هشت پر نقش قالی، بابازاده، تهران، ۱۳۹۱
۱۲۶	۶-۴ سوت نار، اهدایی به موزه موسیقی تهران، فواد توحیدی، زمستان ۱۳۹۰

۱۲۷	تک نوازی آقای امیری، منطقه ساردوی جیرفت، جنوب استان کرمان، توحیدی، ۱۳۸۴	۷-۴
۱۲۷	تک نوازی آقای منظری توکلی، قشلاق عشایر رعاین، منطقه جبال بارز جنوب استان کرمان، توحیدی، ۱۳۸۴	۸-۴
۱۲۸	تک سوراخ برای دمیدن در سوتنار، کرمان، فواد توحیدی، ۱۳۸۴	۹-۴
۱۲۸	چهار سوراخ برای نواختن سوتنار، کرمان، فواد توحیدی، ۱۳۸۴	۱۰-۴

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۷۶	Name:Punica granatum ;Family:Lythraceae.Prof. Dr. Otto Wilhelm Thomé, 1885
۸۸	رقم رباب نی ریز فارس، برگرفته از آرشیو سایت انار ایران
۸۸	رقم شیشه کپ فردوس، برگرفته از آرشیو سایت انار ایران
۸۹	رقم ملس یزدی، برگرفته از آرشیو سایت انار ایران
۹۰	رقم قجاق پوست کلفت قم، برگرفته از آرشیو سایت انار ایران
۹۰	انار پوست سیاه شیرین اردستان اصفهان ، آرشیو سایت انار ایران
۹۱	انار بجستونی خراسان، آرشیو سایت انار ایران.
۹۶	رب انار تهیه شده از انار بادرود، اقتباس از کتاب ناردانه ص ۵۹
۹۶	محصولات جانبی انار، پنجمین جشنواره انار بادرود، پاییز ۱۳۹۰
۱۰۱	هفت سین، حسین شیخ، برگرفته از (افتخاری، ۱۳۸۱، ص ۱۸)
۱۰۶	استفاده از انار و سکه در آیین گواه‌گیری، نمایشگاه آیین و فرهنگ ایران باستان، کاخ موزه‌های سعدآباد، رضایی، فروردین ۱۳۹۰
۱۲۴	طرح اناری نقش قالی، اقتباس از سایت میراث فرهنگی
۱۲۵	طرح گل هشت پر نقش قالی، اقتباس از سایت میراث فرهنگی
۱۲۹	بازسازی کامل نگاره خشایارشا بر تخت
۱۳۰	گل در دستان خشایارشا از نمای نزدیک
۱۳۲	گل پس در کنار گل پُر پُر
۱۳۲	مقایسه سنگ نگاره با تصویر گل پس
۱۳۳	آوند سیمین، دوره بعد از ساسانی، قطر ۲۴ سانتی متر، موزه هنر والترز، شهر بالتیمور، ایالت مریلند در آمریکا
۱۴۰	نقشه پراکندگی ارقام انار ایران.
۱۴۳	نقشه پراکندگی محصول زراعی انار در استان اصفهان بر اساس نتایج مطالعات پژوهشگر

فهرست نقشه‌ها

صفحه	عنوان
۱۵	نقشه ۱-۲. نقشه استان گیلان، برگرفته از سایت سازمان نقشه‌برداری کشور
۲۰	نقشه ۲-۲. نقشه تقسیمات استان گیلان به تفکیک شهرستان در سال ۹۰، برگرفته از سایت مرکز آمار ایران
۲۱	نقشه ۳-۲. نقشه شهرستان رودبار به تفکیک بخش‌ها و دهستان‌ها، برگرفته از سایت آمار ایران
۲۴	نقشه ۴-۲. نقشه جانمایی روستای انبوه بر نقشه شهرستان رودبار به تفکیک بخش‌ها و دهستان‌ها، برگرفته از ویلاگ انبوه
۲۷	نقشه ۵-۲. نقشه استان اصفهان، برگرفته از سایت سازمان نقشه‌برداری کشور
۵۲	نقشه ۶-۲. نقشه تقسیمات استان اصفهان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۰، برگرفته از سایت مرکز آمار ایران
۵۸	نقشه ۷-۲. نقشه گردشگری شهر بادرود، برگرفته از پرتال شهرستان نظنز

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۸۳	جدول ۱-۴. مهمترین ارقام موجود در استان‌های عمده انار خیز کشور اکتباس از شناسنامه انار، تابستان ۱۳۸۹ ص ۱۳
۹۵	جدول ۲-۴. ارقام انار ایران، اکتباس از سایت انار ایران، اکتباس از سایت انار ایران
۱۳۹	جدول ۱-۵. جدول تحلیل مقایسه‌ای جوامع تحقیق
۱۴۱	جدول ۲-۵. جدول ارقام عمده، مناطق تولید و زمان برداشت محصول انار ایران
۱۴۲	جدول ۳-۵. جدول ملاک‌های مهم تقسیم بندی انواع انار

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

ادیان مختلف به تمام پدیده‌های مفید و آفریده‌های خداوند با تأمل، احترام و حتی آیه‌ای برای شناخت خداوند و نزدیکی به حق تعالی می‌نگرند و از تمام عناصر طبیعت به عنوان وسیله‌ای جهت قرب و نزدیکی به ساحت ایشان یاد می‌کنند. بر همین اساس در فرهنگ اسلامی درخت نماد زندگی، معرفت و نعمت الهی است و خداوند در قرآن کریم هرگاه از درختان یاد می‌کند، آنها را نماد قدرت خویش و نشانه‌ای برای تدبیر آدمیان معرفی می‌نماید.

« اوست خدایی که از آسمان باران فرو بارد تا هر نبات در آن برویانیم و سبزه‌ها را از زمین بیرون آوریم و در آن سبزه‌ها -دانه‌هایی که روی هم چیده شده- پدید آوریم و از نخل، خوشه‌هایی پیوسته به هم برانگیزیم و نیز بستان‌هایی از تاک‌ها، زیتون و انار که برخی مشابه و برخی نامشابه هم‌اند، خلق کنیم. به میوه‌هایش آنگاه که پدید می‌آیند و آنگاه که می‌رسند، بنگرید که در آنها عبرت‌هاست برای آنان که ایمان می‌آورند» (قرآن کریم، سوره مبارکه انعام، آیه ۹۹).

به جرأت می‌توان گفت درخت نماد عشق ایرانی است و بی‌دلیل نیست در بیت اشعار فارسی، عباراتی چون درخت مهربانی، درخت بیداری، درخت معرفت، درخت کیهانی، درخت جاودانگی و ... را مشاهده می‌کنیم.

درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد   درخت دشمنی برکن که رنج بی شمار آرد

(حافظ)

همچنان که در ویس و رامینِ اسعدی گرگانی بارها می خوانیم:

تو را در دل درخت مهربانی   به چه ماند؟ به گلزار خزانی

مرا در دل درخت مهربانی   به چه ماند؟ به سرو بوستانی

در فرهنگ کهن ایرانی هر آنچه داده خداست، پاک و دوست داشتنی است و درختان به عنوان یکی از مظاهر اراده خداوند یکتا بر روی زمین و به منزله یکی از بخشش‌های خداوندی از تقدس و ارزش ویژه‌ای برخوردار بوده‌اند.

دکتر مهرداد بهار در مقاله‌ای تحت عنوان درخت مقدس جنبه دیگری از تأثیرات مهم درخت در فرهنگ عام را به خوبی یادآور شده است: « درخت‌ها از دیر زمان در نزد انسان گرامی بوده‌اند. انسان بدوی اعصار کهن و انسان بدوی عصر حاضر گمان می‌کرده است و می‌کند که درختان نیز مانند جانوران و مردم دارای روان‌اند. این امر را نه تنها می‌توان در اعتقادات مردم مصر و بین‌النهرین در اعصار باستان دید بلکه در عصر حاضر و به خصوص قرن نوزدهم که هنوز تمدن به میان بسیاری از اقوام آفریقایی، آمریکایی و اقیانوسیه‌ای راه نیافته بود، نیز این اعتقاد در این سرزمین‌ها زنده بود و شاید هنوز هم باشد. مثلاً مردم قوم ونیکا (Wanika) در شرق آفریقا، گمان داشتند که هر درختی، و به خصوص درخت نارگیل، روانی خاص خود دارد و افکندن یک درخت نارگیل برابر مادرکشی است؛ زیرا این درخت زندگی بخش است.

در نزد مردم گربالی (grbali) در دالماسی این اعتقاد وجود دارد که در میان درختان بزرگ تنها بعضی درخت‌ها هستند که دارای روان‌اند و اگر کسی آنها را بیفکند در جا خواهد مرد. بعضی از ساکنان جزایر فیلیپین گمان دارند که ارواح در گذشتگان آنها بر درخت‌ها زندگی می‌کنند و آن‌هم بر بلندترین درخت‌ها که شاخه‌های خود را به هر سو گسترده‌اند. اما این تنها وجود روان در گذشتگان یا سکونت خدایان در درخت‌ها نیست که آنها را مقدس می‌کند. این استقرار روان یا خدا در درخت، یا یکی بودن روان یا خدا با درخت، به اعتقاد مردم بدوی، نتایج بزرگی را برای انسان در بردارد، از آن جمله، این گونه درخت‌ها قدرت آن را دارند که باران بیاورند، خورشید را به درخشش وا دارند و گله‌ها را افزایش بخشند و زنان را به بارداری و زایش یاری دهند» (مهرداد بهار، ۱۳۸۱، ص ۴۳ - ۴۴).

آشنایی بشر با درخت، به داستان آفرینش انسان باز می‌گردد. جایی که صحبت از درخت و میوه ممنوعه است یا همان درختی که در عدن وجود داشت.

از دورترین زمان، تصویر مثالی درخت، به مثابه آینه تمام‌نمای انسان و ژرف‌ترین خواسته‌های او بوده است. بر این اساس درخت در بستر اساطیر، ادیان، هنرها و ادبیات تمدن‌های گوناگون شکل گرفته است، به صورتی که درخت همیشه سبز مظهر زندگی ابدی و درخت برگ‌ریز نمایانگر دنیای ماست که در حال تجدید حیات و باززایی مداوم، از مرگ به زندگی می‌رسد.

« تاریخ نمادگرایی نشان می‌دهد که هر چیزی می‌تواند معنای نمادین پیدا کند مانند اشیاء طبیعی انسان با گرایش طبیعی که به آفرینش نمادها دارد به آنها اهمیت روانی بسیار مهمی می‌دهد تا حالتی مذهبی یا هنری بخود بگیرند. تاریخ ما که از گذشته‌ی بسیار دور همواره تنگاتنگ مذهب و هنر قرار داشته است،